

gućnosti da izvanjsko jedinstvo ponešto olabavi i da se mnoge pojedinosti odrede kako najbolje pristaje malim zajednicama i pojedincima.

Na početku drugog decenija »Služba Božja« želi doprinijeti svoj obol u ocjenjivanju i mjerenju onoga što je **NA PODRUČJU KRŠĆANSTVA U HRVATSKOJ PROMJENLJIVO, ŠTO JE POTREBNO PROMIJENITI, I NA KOJI ĆEMO NAČIN TO NAJBOLJE PRILAGODITI POTREBAMA NAŠEG VREMENA.** Nešto može za Francusku, Njemačku, Belgiju i Holandiju biti savršeno dobro. Pitanje je, da li je i za nas. Neka se iznose slobodno različita mišljenja. Ono što se dokaže da je i za nas dobro, zašto ne bismo prihvatili?!

Ni izdavač »Službe Božje« ni urednik ne slaže se sa svim što se štampa, ali se barem urednik slaže, da se sve do granica dozvoljivoga iznesu različita mišljenja kako bi ljudi mogli korigirati svoja gledišta. Nije loše u raspravljanju i pisanju ići do jednog i drugog ruba, a u praksi treba ići samo sigurnim putem. Na čast je »Službi Božjoj« konstatacija koju smo nedavno primili u jednom dopisu: »Vaš je list jedina posve neinstrumentalizirana javna tribina u ovoj veoma instrumentaliziranoj i manipuliranoj crkvenoj obnovi u Hrvatskoj«.

Pokušajmo uočiti što je za nas u Hrvatskoj promjenljivo, a što je nepromjenljivo! Pokušajmo naći način da ono što je promjenljivo prilagodimo potrebama našeg vremena! Pokušajmo sve učiniti, da »u promjenama ovoga svijeta srca naša budu usidrena ondje gdje su prave radosti«!

Fra Jure RADIC, urednik

UVODITI VJERNIKE U MISU

Kad prisustvujemo nekoj predstavi u kazalištu, možda ćemo i sami bez tuđe pomoći uočiti njezin sadržaj, shvatiti auktorove misli, osjetiti i doživjeti ljepotu. Ali ako je drama napisana davno u prošlosti, ako potječe iz neke druge, nama tuđe sredine, ako se pisac služi neobičnim slikama, riječima i izrazima, lako se može dogoditi, da razvoj drame ne možemo lako pratiti, da nam sadržaj drame ne bude jasan i da nam mnoge ljepote izmaknu. To isto vrijedi i za druga umjetnička djela: opere, oratorije, simfonije...

Istina, ako je djelo umjetničko i dobro izvedeno, publika će djelo nekako doživjeti, osjetiti i u njemu uživati. Ipak umjetnička djela: romani, eposi, drame, opere, oratoriji, slike, velike građevine redovito se ne mogu lako razumjeti i duboko doživjeti bez prethodne priprave, bez komentara, bez pomoći stručnih kritičara. Zato pametni ljubitelji umjetnosti, koji se žele duhovno obogaćivati, ne idu nasumice na predstave, nego se na njih nekako priprave. A nerijetko se prije izvedbe gledaocima davaju komentari bilo usmeno, bilo pismeno.

Misu, euharistijsko slavlje, ne možemo svrstati ni u jednu vrstu umjetničkih djela. Misa nije ni drama, ni tragedija, ni oratorij. Ona je sve to i još neizmjereno više. Zato je za razumijevanje i doživljavanje Mise također potrebna neka priprava, neki komentar i neko uvađanje. I Crkva želi, da svećenik uvodi vjernike u euharistijsko slavlje, da im ga tumači i približi, da mogu bolje razumjeti i osjetiti otajstvo i da mogu od Mise duhovno živjeti.

Novi Obred Mise u br. 11. kaže: »Na misnika kao na predvodnika okupljene zajednice spada, da joj upravi neka upozorenja te nekoliko uvodnih i zaključnih riječi, kako ih predviđa sam obred, da naviješta Božju Riječ i da na kraju podijeli blagoslov. Uz to mu je slobodno, da vjernike vrlo kratko uvede u Misu toga dana prije njenog početka, u bogoslužje Riječi prije čitanja, u euharistijsku molitvu prije predslovlja. On zaključuje sav sveti čin prije otpusta vjernika.«

Pitanje je, kako treba svećenik uvoditi narod u Misu, koliko da govori i na koji način. Cilj toga uvađanja jest razumijevanje, doživljavanje otajstva, duhovna korist. Kad bi članovi zajednice kod Mise mogli i bez svećenikovog posredovanja doživjeti otajstvo koje se slavi, razumjeti tekstove molitava i čitanja, onda ne bi trebalo da svećenik posreduje ni da govori, jer bi mogao smetati i dosađivati. U svakom slučaju morat će biti kratak, odmjeren, uvidavan da ne bi učinio više štete nego koristi. Crkva je misne obrede skratila i pojednostavnila upravo zato, da budu jasni, i uvela je narodni jezik u liturgiju, da svima prisutnima bude razumljivo što se čita i moli.

Ipak, Crkva želi da svećenik uvodi vjernike u Misu, ili on sam ili netko drugi, ali najbolje je, da to čini svećenik, jer je on zato najsposobniji i najpozvaniji. Premda je naime obred Mise pojednostavljen i premda je u litur-

giju uveden narodni jezik, misni obredi se sastoje od znakova, simbola, čije značenje nije odmah svakome jasno. Svećenik tajnovitost, dubinu i bogatstvo liturgijskog zbiivanja naviješta svaki put poslije pretvorbe s riječima: »Tajna vjere«.

Liturgija, kao i svi sakramenti, spada u red znakova. Znak je po svojoj naravi sredstvo spoznaje. Po znaku dolazimo do spoznaje stvari, koju znak označuje. Po liturgiji treba jasnije spoznati i doživjeti Kristovo otajstvo. Crkva je liturgijskom reformom pojednostavnila liturgijske znakove da vjernicima olakša razumijevanje označavane realnosti. Već npr. jednostavni oltar okrenut prema narodu bez baroknih nadgradnji i ornamentike, koji više sličí obiteljskom stolu, vjernici lakše dolaze do spoznaje, da je euharistijsko slavlje obnova Gospodinove Večere, i da nam se u Misi daje hrana za vječni život. Ipak su liturgijski znakovi vjernicima još uvijek prilično daleki i nejasni, pa je potrebno da svećenik vjernike izvan Mise i u Misi upućuje u njihovo značenje.

Za vrijeme liturgijske godine u liturgiji se slave otajstva Kristova: njegovo Utjelovljenje, njegova Muka i Uskrsnuće, njegovo Uzašašće. Ali to slavljenje ne smije se pretvoriti u samu reminiscenciju, niti u samu psihološku i afektivnu refleksiju. Cilj slavljenja Kristovih otajstava jest, da se oni stvarno obnavljaju u Crkvi, u vremenu, pred nama, da se čak ponovno realiziraju u nama, članovima otajstvenog Kristovog tijela. Cilj slavljenja Kristovih otajstava jest da vjernici u vjeri i iskustveno doživljavaju Kristovu Pashu, da i oni s Kristom umiru i uskrisuju. Ali vjernici će to teško moći bez pomoći svojih pastira.

U prvom dijelu Mise, u liturgiji Riječi, čitaju se odlomci iz raznih knjiga Svetoga pisma. Biblijski tekstovi sačinjavaju osnovni i važni elemenat u svakom liturgijskom slavlju. Ulazna pjesma, čitanja, pripjevni psalam, prikazna pjesma i pričesna pjesma uzimaju se doslovno iz Svetog pisma. To je poučni, pedagoški elemenat liturgije. Nema dvojbe, da se svagdašnjim upotrebljavanjem Svetog pisma u liturgiji stiče neka familijarnost i razumijevanje Božje Riječi. Ali knjige Svetoga pisma napisane su davno, u raznim književnim vrstama, ponekad karakterističnim, semitskim izrazima i slikama. Pa iako, dozvoljavamo to, Božja Riječ i sama govori, ipak će ona biti djelotvornija, kad svećenik poukama izvan Mise i kratkim uputama u Misi

pokaže situaciju i okolnosti, u kojima je izrečena i napisana, kad je dovede u vezu s našim današnjim prilikama i današnjim potrebama. Ne radi se o tome, da svećenik svaki dan drži egzegezu, da na svakoj Misi razglaba značenje svake riječi i svake rečenice, jer bi to bilo i odviše dosadno. Misa nije škola egzegeze. Misa je poklonstvena, zahvalna i molitvena žrtva. Obredi, molitve, čitanja, tumačenja moraju nas raspoložiti da se klanjamo, zahvaljujemo molimo Bogu po Kristu, s Kristom i u Kristu. Ne radi se ni o tome, da svećenik na svakoj Misi drži znanstveno i umjetnički zaokružene i dotjerane propovijedi. To bi bilo nemoguće. Nema zato ni vremena, ni mogućnosti. I genij bi se iscrpio i postao dosadan. Radi se o tome, da Misa ni nama svećenicima, ni vjernicima ne bude uobičajeni, rutinirani čin, koji nam malo ili ništa govori. Radi se o tome, da svećenik svakog dana Misu razumije, proživljuje, da od Mise živi, pa da onda to shvaćanje, doživljavanje prenosi i na puk Božji.

Crkva nije učinila veliku reformu u liturgiji da dade nove obrede, da ih naučimo, da ih rutinirano obavljamo, da se narod na njih privikne, pa da oni na nas ne ostavljaju nikakvog većeg utjecaja. Crkva nije uvela narodni jezik u liturgiju iz pomodarskih ili nacionalističkih motiva, da se i u Crkvi njeguju nacionalni jezici i osjećaji. Crkva je tu reformu učinila, da nam svima Misa postane izvorom duhovnog života, izvorom na kojemu ćemo svakog dana, nedjelje i blagdana obnavljati naš duhovni život i naše moralne snage: »Slavljenje Mise, kao čin Krista i hijerarhijski uređenog Božjeg naroda, središte je čitavog kršćanskog života, koliko za opću Crkvu toliko i za mjesnu, kao i za pojedine vjernike. To je slavljenje ujedno vrhunac djelovanja, kojim Bog posvećuje svijet u Kristu, i štovanja koje ljudi iskazuju Ocu klanjajući mu se po Božjem Sinu, Kristu. Stoga je od najveće važnosti, da se slavljenje Mise ili Gospodinove Večere tako uredi, kako bi službenici i vjernici, koji na svojstven način kod nje sudjeluju, odatle crpili što obilatije plodove. U tu je svrhu naime Krist Gospodin ustanovio Euharistijsku žrtvu svoga tijela i krvi te nju povjerio svojoj ljubljenoj zaručnici Crkvi kao spomen-čin svoje Muke i Uskrsnuća. To će se zgodno izvesti, ako se prema naravi i drugim okolnostima pojedine zajednice, čitavo to slavljenje rasporedi tako, da dovede do svjesnog stvarnog i punog sudjelovanja vjernika. Upravo takvo žarko

sudjelovanje vjernika naime tijelom i dušom, vjerom, ufanjem i ljubavlju želi Crkva, traži sam značaj slavljenja, te na nj kršćanski puk po svojem krštenju ima pravo i dužnost.« (Obred Mise br. 1, 2, 3).

Za uzdržavanje, njegovanje i rast kršćanskog života potrebna je prema tradicionalnom učenju tišina, sabranost, ispitivanje savjesti, čitanje i meditiranje Božje Riječi i nadalje sjedinjavanje s trpećim i proslavljenim Kristom. Sve to imamo u Misi. Zato Crkva smatra Misu središtem kršćanskog života. U vidu uzdržavanja i njegovanja kršćanskog života Misa, može se reći, u naše vrijeme dobija još veće značenje. Dok uslijed buke, žurbe i zaposlenosti kršćani imaju sve manje vremena i volje za sabranost, meditiranje, Misa treba da često puta nadoknadi sve druge uvjete duhovnog života. Ona zapravo i sadrži sve, samo treba biti svjestan toga blaga i iskoristiti ga.

Već samim liturgijskim slavljem izražava se vjera kršćana. Ali ona pri tom postaje jača i življa, kako to lijepo kaže teološki aksiom: *lex orandi, lex credendi*. Tako liturgijsko slavlje postaje vježbalište vjere i drugih kršćanskih kreposti, premda glavni cilj liturgije nije davati apstraktnu pouku nego učiniti prisutnim Kristov misterij tako da ga vjernici razumiju i s njime se povežu.

Promjene u liturgiji naglasuju bogoslužje kao ishodište sveukupnog pastoralnog rada. Bogoslužni čini zadobivaju vodeću ulogu u naviještanju Radosne Vijesti i postaju osnovom kateheze. Svećenik treba, polazeći od liturgije, propovijedati vjeru i pokoru, da vjernike pripravlja na primanje sakramenata, da ih uči kako će držati sve što je Krist zapovijedio, da ih potiče na djela ljubavi, pobožnosti i apostolata, da budu svjetlo svijeta i da pred ljudima slave Oca. Zbog toga duh obnovljene liturgije i izričite crkvene odredbe traže, da bogoslužje bude prije svega duboko proživljeno, da bude razumljiv znak dublje stvarnosti te posve prilagođeno potrebama i zahtjevima određene crkvene zajednice.

Kako, kada i koliko uvoditi vjernike u slavljenje svete Mise?

U br. 29 Obreda Mise stoji: »Kad završi pozdrav naroda, tada misnik ili drugi sposoban službenik može s nekoliko riječi uvesti u Misu toga dana.«

Dakle »nakon pozdrava«, koji se obavlja propisanim obrascima, slijedi čin kojim svećenik ili drugi podesan službenik može vrlo kratko uvesti vjernike u Misu dana. Najavit će »program Mise«, osvijetliti ono što će se zbivati kod ovog zbora i pokazati smisao upravo ovog misnog slavlja. Potrebno je, da misnik taj pozdrav prilagodi zajednici koju predvodi. Njegovo uvodno »upozorenje« treba polaziti od života i prilika sabrane zajednice. Zatim treba da uvodi u otajstvo koje se slavi toga dana. I najzad treba pokazati povezanost svagdanjeg života zajednice sa zahtjevima riječi i otajstva, koje će se navijestiti i slaviti. Život kroz tjedan trebao bi biti polazna točka svećenikovih uputa i homilija, jer će prisutni onda vidjeti, da je taj sastanak povezan s njihovom zaokupljenošću i brigama. Međutim ne tako da bi se u sebe zatvorili, već da im se pomogne, kako bi shvatili da upravo euharistijsko slavlje treba postati ishodište za rješavanje tih njihovih svagdašnjih problema. Trebalo bi vrlo kratko istaknuti osnovnu misao, koju naviješta Riječ Pisma ili značenje otajstva dana. Kratkoća pak, koja se zahtijeva, ne smije spriječiti da se istakne ključna misao. Prisutna zajednica osjeća nemoć, da riješi sve poteškoće i da u punini živi životom, koji je Krist donio. Stoga je potrebno, da se stalno obraća, da traži nove putove i rješenja za izgradnju života u Kristu Gospodinu. To sakupljanje i uvođenje u otajstvo koje se slavi od velike je važnosti za obnovu naših misnih slavlja. Prisutni će se osjetiti povezani, lakše će prihvatiti Riječ i sjediniti se s Kristom i s braćom. Međutim, misnik takva upozorenja treba davati i kod drugih misnih djelova, kao npr. u službi Riječi prije čitanja, prije euharistijske molitve te prije otpusta. Dobro je, da uvodna uputa iza pozdrava bude povezana s osnovnom misli homilije.« (Služba Riječi br. 2 str. 4—5)

Dakle novi Obred Mise predviđa, da svećenik ili netko drugi sposoban uvodi, upućuje prisutne na početku Mise poslije propisanog pozdrava, prije čitanja, prije euharistijske molitve i prije otpusta.

»Služba Riječi« u rubrici »Vodič kroz misu« donosi, moglo bi se reći obrasce, kako treba vjernike uvoditi u euharistijsko slavlje. Kad bi dušobrižnik te obrasce polako, jasno i glasno čitao, već bi to nešto koristilo. Ali time se ne bi postizao učinak koji Crkva želi: razumijevanje i do-

življavanje otajstva. Dušobrižnik treba da te misli usvoji, da se on sam prema mogućnostima spremi na euharistijsko slavlje, da razumije tekstove čitanja i molitava, da se udubi u otajstvo, da ga doživi. Treba da on osjeća duhovne potrebe vjernika, da bude prožet željom da njegovi vjernici žive od liturgije, da se ispravljaju od mana, da rastu u milosti, da napreduju u spoznaji Isusa Krista, da suosjećaju s Crkvom, da umiru i uskrisuju, da se kaju i raduju, da mole i zahvaljuju. On će to nastojati postići kratkim prikladnim riječima, uputama bez bučnosti i nametljivosti, ne razbijajući jedinstvo, ozbiljnost i svečanost svetog bogoslužja. Privezat će pažnju vjernika uz obrede, olakšat će im razumijevanje tekstova i doživljavanje otajstva, a ipak neće ubiti u njima slobodu djece Božje. Tako Misa više neće biti rutinirani, šablonski obred, na kojemu vjernici prisustvuju pasivno i dosađuju se.

Ima svećenika, koji još nisu shvatili ovu dužnost, pa ne uvode prisutne vjernike u Misu niti nedjeljom i blagdanom, a da se o ostalim danima i ne govori. I zato se kod njihovih Misa nije ništa jače promijenilo ni poslije liturgijske reforme: ostala je i dalje pasivnost vjernika, nezainteresiranost, neživotnost i dosađivanje. Neki svećenici odustaju od ove dužnosti radi malenog broja prisutnih vjernika. Maleni broj nije opravdani razlog, da se ova dužnost ne vrši. Ako kod naše Mise ima mnogo vjernika, to je lijepo i utješno. Ali nemojmo patiti od trijumfalizma. Liturgijske obrede treba obavljati dolično, dostojanstveno, razumljivo i pred malim zajednicama. Zašto ne bismo petorici, desetorici ili dvadesetorici prisutnih vjernika omogućili, da dožive misterij Mise, da se obogate i oni i mi s njima, isto kao da smo u velikoj katedrali punoj vjernika! Za slavljenje Euharistije, za njezinu vrijednost i cilj broj prisutnih vjernika ima akcidentalni aspekt.

Trudimo se, da i ovu dužnost upućivanja vjernika u Misu obavljamo, kako želi Crkva, dok ne shvatimo i mi i naši vjernici, da je Misa središte i izvor kršćanskog života, sunce svakog dana. Onda će doći vrijeme, kad mi svećenici nećemo trebati mnogo govoriti kod Mise, jer ćemo i mi, i vjernici radije slušati i razumijevati ono što nam sam Bog u Misi govori.

o. Milan Šešnić O P